

Tilbakemeldinger som fremmer læring

2017

Ingunn Valbekmo
MATEMATIKKSENTERET, NTNU

Innholdsfortegnelse

VURDERING	3
VURDERINGSPROSESSEN	5
KJENNETEGN PÅ GOD, FAGLIG TILBAKEMELDING	6
REFERANSELISTE.....	7

Målet med denne teksten er å belyse hvordan man kan gi tilbakemeldinger til elever som en del av en god vurderingspraksis i skolen.

Ifølge Utdanningsdirektoratet er all vurdering som foregår underveis i opplæringen en underveisvurdering. Underveisvurderingen skal være et redskap i læringsprosessen, for å bidra til at elever får økt sin kompetanse i fag. Vurdering har stor innvirkning på elevenes læring:

En god vurderingspraksis motiverer og har læring som mål og den er et redskap i læreprosessen for å bidra til at elevene får økt kompetansen sin i fag.

Underveisvurdering skal inneholde informasjon om kompetansen til elevene og den skal gi en forklaring på hvordan elevene kan utvikle kompetansen sin videre i faget (Utdanningsdirektoratet, 2017).

God vurderingspraksis skal altså gi elevene både tilbakemeldinger med informasjon om den kompetansen de innehar og framovermeldinger som sier hvordan de skal arbeide videre for å øke sin kompetanse. Videre i denne teksten vil begrepet tilbakemeldinger brukes både om framovermeldinger og tilbakemeldinger.

Vurdering

Dylan Wiliam gjennomgikk på slutten av 90-tallet over 200 studier knyttet til formativ vurdering. Underveisvurdering sees ofte som en form for formativ vurdering. Wiliam fant at elever som fikk kommentarer på arbeidet sitt hadde større utbytte av vurderingen, enn elever som fikk karakterer på arbeidet. Elever som både fikk karakterer og kommentarer hadde lite utbytte av vurderingen. Mye tydet derfor på at karakterer visket ut betydningen av kommentarer (Wiliam, 1999). Dette forteller oss at det er kommentarer, enten skriftlige eller muntlige, som best vil kunne føre til at elever utvikler sin kompetanse i fag.

Timing på tilbakemeldinger er avgjørende for hvor godt læringsutbyttet vil bli. Dersom tilbakemeldingene kommer for tidlig i en arbeidsprosess, før elevene har hatt mulighet til å arbeide skikkelig med problemet, vil tilbakemeldingen kunne føre til lavere læringsutbytte. Elever som ikke har fått tilstrekkelig tid til å løse oppgaven har blitt fratatt en mulighet for læring. På samme måte vil tilbakemeldinger som kommer for lenge etter en arbeidsprosess, virke mindre læringsfremmende. Effektiviteten på tilbakemeldingene vil svekkes etter hvert som avstanden mellom elevens arbeidsprosess og tidspunktet for tilbakemelding økes (Wiliam, 1999).

Elevene må være klare for å få tilbakemelding hvis tilbakemeldingen skal ha ønsket effekt. Dersom elevene ikke er mottakelige for tilbakemelding eller ikke forstår hva læreren mener, vil ikke vurderingen føre til økt læringsutbytte (William, 1999).

Carol Dweck (2014) sier at elever, lærere og foreldre kan ha to ulike holdninger til læring i matematikk og naturfag. En mulig holdning kaller Dweck «a fixed mindset», et statisk tankesett. Elever med et statisk tankesett vil ha en forestilling om at de enten kan lære realfag eller at de ikke kan lære realfag. Enten er du født med anlegg for realfag eller så er du det ikke. I motsetning til elever med et statisk tankesett vil elever med et dynamisk tankesett, «a growth mindset», tenke at alle kan lære realfag, intelligens kan utvikles og intellektuelle evner kan forbedres. Gjennom hardt arbeid, kreativ problemløsning og produktivt strev vil alle kunne utvikle sin realfagskompetanse.

Vurdering og tilbakemeldinger påvirker den enkelte elev. Konsekvensene av vurdering kan illustreres med følgende figur (Pettersson, 2007):

Figur 1: Konsekvenser av vurdering, oversatt til norsk av Ingunn Valbekmo

Dersom tilbakemeldingene har til hensikt å styrke et dynamisk tankesett vil de kunne føre til at elevene får økt tro på at de kan, vil og våger. Tilbakemeldinger som derimot dømmer, eller også fordømmer, elevens arbeid og kompetanse, vil kunne føre til at elevene utvikler en tanke om at de ikke kan, ikke vil eller ikke våger. Dette kan igjen føre til at elevene utvikler et statisk tankesett om matematikk. Tilbakemeldinger til elever bør derfor føre til at elevene får en tro på at alle kan lære matematikk. Gode tilbakemeldinger kan føre til at elever utvikler et dynamisk tankesett (William, 1999).

Vurderingsprosessen

Underveisvurdering består av tre prosesser. Det handler om å fastslå:

- hvor elevene befinner seg i læringsprosessen
- hvor elevene skal i læringsprosessen
- hvordan elevene skal komme seg dit (Black & William, 2009).

Tilbakemeldinger bør fokusere på hva elevene mestrer og hvordan de kan forbedre sitt arbeid, heller enn å fokusere på hvor godt elevene har gjort det på en oppgave. Tips til framtidig arbeid i form av mulige framgangsmåter og forbedringer, vil kunne føre til økt læringsutbytte. En bør unngå å sammenligne elevene med hverandre og passe på at tilbakemeldingene ikke dekker over kunnskapshull. Tilbakemeldingene må være troverdige og sanne (Black & William, 2009).

Vurderingsprosessen begynner allerede i planleggingsfasen av et nytt emne. Vurdering får en læringsfremmende rolle når læreren bestemmer hvilken kompetanse en ønsker å utvikle hos elevene til slutt. I denne fasen er det også viktig å bestemme hva og hvordan en ønsker å vurdere læringsprosessen. Elevarbeidet som skal ligge til grunn for vurderingen må gi alle elever en mulighet til å vise hva de kan, ikke bare blottlegge hva de ikke kan. Elevene må få utfordringer som de har mulighet for å mestre. Det vil gi læreren flere åpninger for å gi konstruktive tilbakemeldinger til alle elever.

Baklengs planlegging kan være en framgangsmåte for å sikre en god vurderingspraksis (Utdanningsdirektoratet, 2017). Ved baklengs planlegging beskrives først forventet læringsutbytte. Deretter bestemmes hvordan elevene skal dokumentere kompetansen innenfor et fagområde. Til slutt planlegges hvilke læringsaktiviteter som skal benyttes. Vil du vite mer om baklengs planlegging, se [HER](#), et videoforedrag av Henning Fjørtoft ved NTNU.

Det er viktig at elevene lærer å vurdere sin egen kompetanse. De skal lære seg å forstå hvordan de skal gå videre for å kunne lære seg enda mer. Elevene må derfor være aktive i vurderingsprosessen. En dialog mellom elev og lærer vil kunne styrke elevens forståelse av

tilbakemeldingene og se dem i sammenheng med eget arbeid og sin egen vurdering (Holmquist & Petterson, 2015).

Elever som involveres i å forme og vurdere sin egen læring vil i større grad kunne:

- forstå hva som forventes av dem.
- se sammenhenger mellom tidligere lært stoff og nytt stoff.
- ha et eierforhold til læringsprosessen.
- være i stand til å gi seg selv tilbakemeldinger gjennom læringsprosessen.
- gi lærerne den informasjonen de trenger for å tilpasse undervisningen.

Ved at elever blir mer bevisst på hvordan de lærer, vil det kunne øke motivasjon og ansvarsfølelse hos elevene (Sammons, 2009).

Kjennetegn på god, faglig tilbakemelding

Utdanningsdirektoratet viser til seks kjennetegn på gode, faglige tilbakemeldinger i vurderingsarbeidet.

- Tilbakemeldingene tar utgangspunkt i mål for oppgave og kriterier
- Tilbakemeldingene tar utgangspunkt i prestasjon, mestring og forståelse
- Tilbakemeldingene gir informasjon som kan utvikle arbeidet og læringsprosessen
- Tilbakemeldingene gir hjelp til spesifikke problem eller misoppfatninger
- Tilbakemeldingene fører til refleksjon og innsats
- Tilbakemeldingene brukes og fører til utvikling

Tilbakemeldingene skal ha et faglig innhold og knyttes opp mot mål som er forankret i læreplanen. Tilbakemeldingene må gi elevene informasjon om hva de mestrer og hva de bør gjøre for å bli bedre i faget. Tilbakemeldinger som peker framover vil ha størst effekt for læringen, dersom de er en del av den daglige opplæringen og tilpasses den enkelte elev (Utdanningsdirektoratet, 2017).

Referanseliste

- Black, Paul & Wiliam, Dylan. (2009). Developing the theory of formative assessment. *Educational Assessment, Evaluation and Accountability*, 21, 5.
- Dweck, Carol S. (2014). Mindsets and math/science achievement.
- Holmquist, Mikael & Petterson, Astrid. (2015). Bedömning för undervisning och lärande. Hentet 06.12.2017, fra https://larportalen.skolverket.se/webcenter/larportal/api-v2/document/path/larportalen/material/inriktningar/1-matematik/Gymnasieskola/442_bedomningforlarandeochundervisningimatematik%20GY/1_bedomningforundervisningochlarande/material/flikmeny/tabA/Artiklar/BGy_01_02_Bedomning.docx
- Petterson, Astrid. (2007). *Pedagogisk bedömning–bedömning för lärande*. Innlegg holdt ved Symposium 2006: bedömning, flerspråkighet och lärande.
- Sammons, Laney. (2009). *Guided math: A framework for mathematics instruction*: Shell Education.
- Utdanningsdirektoratet. (2017). Vurdering for læring. Hentet 30.11.2017, fra <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/vurdering/om-vurdering/underveisvurdering/>
- Wiliam, Dylan. (1999). Formative assessment in mathematics. Part 2: feedback. *Equals: Mathematics and Special Educational Needs*, 5, 8-11.